

## Η Σεξουαλική Κακοποίηση Στην Παιδική Ηλικία: Μία Σιωπηρή Μορφή Κακοποίησης

Παλούση Ελευθερία , Σιέμπενου Ευτυχία

Εκπαιδευτικοί - Απόφοιτες ΠΕΣΥΠ

Στην ταινία της Όλγας Μαλέα "Λουκουμάδες με μέλι", ο μικρός Αχιλλέας -αφού γλίτωσε την τελευταία στιγμή από την σεξουαλική επίθεση του προέδρου του χωριού, μονολογεί:

- *"Εγώ φταίω, που ήθελα να φάω λουκουμάδες. Πάει το τάμα της γιαγιάς..."*.
- *"Δε φταις εσύ. Σε τίποτε δε φταις εσύ"*, του απαντά ο ενήλικος πια Μάνος, ανιψιός του θύτη και πρώην θύμα του.

Η σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών είναι μια πραγματικότητα που αφορά όλους τους ανθρώπους, παιδιά κι ενήλικες, ανεξάρτητα από τη μόρφωση, την κοινωνικοοικονομική τους θέση, τη φυλή ή τη θρησκεία τους. Είναι ένα "σιωπηρό" είδος κακοποίησης με παρελθόν και παρόν, το οποίο καλούμαστε να κατανοήσουμε, να συνειδητοποιήσουμε την έκτασή του και να προσπαθήσουμε να εξαλείψουμε.

Το συμβούλιο της Ευρώπης, στην εκστρατεία του "ένα στα πέντε" κατά της σεξουαλικής κακοποίησης κι εκμετάλλευσης των παιδιών, αναφέρει ότι ένα περίπου στα πέντε παιδιά πέφτει θύμα σεξουαλικής κακοποίησης ή βίας (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014).

Το παραπάνω απόσπασμα της ταινίας, δείχνει άμεσα το πόσο ένοχα και υπεύθυνα νιώθουν τα παιδιά όταν γίνονται θύματα σεξουαλικής κακοποίησης, ενώ στην πραγματικότητα δε φέρουν καμία ευθύνη.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, " η σεξουαλική κακοποίηση αφορά στη συμμετοχή του παιδιού σε σεξουαλική δραστηριότητα την οποία δεν κατανοεί πλήρως, δεν είναι σε θέση να δώσει τη συγκατάθεσή του, ή για την οποία το παιδί δεν είναι αναπτυξιακά διατεθειμένο ή αλλιώς παραβιάζει τους νόμους ή τα κοινωνικά ταμπού της κοινωνίας. Τα παιδιά μπορεί να υποστούν σεξουαλική κακοποίηση τόσο από ενήλικες όσο και από άλλα παιδιά που είναι -λόγω της ηλικίας τους ή του σταδίου ανάπτυξής τους- σε θέση ευθύνης, εμπιστοσύνης ή εξουσίας πάνω στο θύμα" (Ελληνική Εταιρεία Μελέτης και Πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, 2006).

Η παιδική σεξουαλική κακοποίηση διαφοροποιείται σε:

- α) αιμομιξία
- β) παιδοφιλία
- γ) σεξουαλική εκμετάλλευση
- δ) παιδική πορνογραφία

Η *αιμομιξία* σύμφωνα με το άρθρο 345 του ποινικού κώδικα στην Ελλάδα, αναφέρεται στη συνουσία μεταξύ συγγενών εξ αίματος ανιούσας και κατιούσας γραμμής και τιμωρείται ανάλογα με το είδος της γραμμής και την ηλικία του θύματος.

Σύμφωνα με πρόσφατους ορισμούς η αιμομιξία αναφέρεται σε οποιαδήποτε σεξουαλική πράξη συμπεριλαμβανομένης της συνουσίας, της επίδειξης των γεννητικών οργάνων ή της θωπείας μεταξύ παιδιού και συγγενών εξ αίματος, παιδιού και πατριού/μητριάς ή παιδιού και κηδεμόνα (Ζαχαροπούλου & Νικολαντωνάκη, 2004)

Η αιμομιξία είναι ο συνηθέστερος τύπος παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης και όχι σπάνια, παρατηρείται η επανάληψή της στις επόμενες γενεές, δίνοντας της ένα διαγενεαλογικό χαρακτήρα. Συχνά αυτή η μορφή κακοποίησης συμβαίνει από γονείς τοξικομανείς ή αλκοολικούς. Σ' αυτόν τον τύπο σεξουαλικής κακοποίησης τίθεται το πολύ σοβαρό θέμα της συνενοχής.

Ο ένας γονιός, συνήθως ο άντρας, κακοποιεί σεξουαλικά το παιδί κι ο άλλος δεν το προστατεύει παρόλο που γνωρίζει για την κακοποίηση. Πολλές φορές αρνείται να το πιστέψει, δεν ρωτά και δεν ακούει το παιδί και δεν καταγγέλλει τον/την σύντροφό του (Ζαχαροπούλου & Νικολαντωνάκη, 2004).

Η αιμομιξία αποτελεί ένα σύνθετο φαινόμενο αφού πέρα από τη σεξουαλική διάσταση, εμπεριέχει επίσης επιθετικότητα, εξάρτηση και φόβο εγκατάλειψης. Αποτελεί δε, μέσο έκφρασης οικογενειακής διαταραχής (Γιωτάκος & Πρεκατέ, 2005).

Η *παιδοφιλία* είναι μια παραφιλική σεξουαλική διαταραχή στην οποία το μέσο σεξουαλικής διέγερσης και ικανοποίησης είναι η φαντασίωση ή και η σεξουαλική δραστηριότητα με παιδιά προεφηβικής ηλικίας (συνήθως κάτω των 13 ετών). Μπορεί να περιλαμβάνει σεξουαλικές συμπεριφορές επίδειξης γεννητικών οργάνων, θωπείας ή αυνανισμού μπροστά στο παιδί.

Ένας παιδόφιλος μπορεί να αφαιρεί τα ρούχα ενός παιδιού χωρίς όμως να έχει επαφή με τα γεννητικά όργανα του παιδιού. Ωστόσο μπορεί να υποχρεώσει το παιδί σε στοματικό σεξ ή ολοκληρωμένη σεξουαλική πράξη (Κυτπραίου, 2014).

Η *σεξουαλική εκμετάλλευση* περιλαμβάνει τον εξαναγκασμό του παιδιού να συμμετάσχει σε πορνεία ( π.χ παιδεραστικός τουρισμός ) ή να συμμετάσχει σε πορνογραφικές παραστάσεις (Οδηγία 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου)

Η *παιδική πορνογραφία* περιλαμβάνει την κατοχή, απόκτηση πρόσβασης, διανομή, παροχή και παραγωγή υλικού παιδικής πορνογραφίας (Οδηγία 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου)

## Τι περιλαμβάνει η παιδική σεξουαλική κακοποίηση ;

Η παιδική σεξουαλική κακοποίηση περιλαμβάνει (Αθανασοπούλου, 2013· Γιωτάκος & Πρεκατέ, 2005· Ζαχαροπούλου & Νικολαντωνάκη, 2004· Παναγοπούλου, 2007· Σαλπιστής, 2014·):

- Τη θωπεία (σεξουαλικά αγγίγματα στα γεννητικά όργανα ενός παιδιού)
- Την υποχρέωση του παιδιού να θωπεύσει τα γεννητικά όργανα ενηλίκου
- Τη διείσδυση με οποιονδήποτε τρόπο στο στόμα, στα γεννητικά όργανα ή τον πρωκτό του παιδιού
- Την επίδειξη γεννητικών οργάνων
- Τον αυνανισμό μεταξύ ενηλίκων και παιδιών
- Τη χρησιμοποίηση παιδιών σε πορνογραφική κινηματογράφηση ή φωτογράφιση
- Την έκθεση των παιδιών σε πορνογραφικό υλικό
- Τη συμμετοχή των παιδιών σε πορνογραφικές παραστάσεις (π.χ σεξουαλική επαφή μέσω Skype)
- Την άσκηση πειθούς ή τον εξαναγκασμό των παιδιών να γίνουν μάρτυρες σεξουαλικών πράξεων
- Την ενθάρρυνση ή τον εξαναγκασμό παιδιών στην πορνεία

Πως μπορούμε να καταλάβουμε αν ένα παιδί έχει κακοποιηθεί σεξουαλικά;

**Σωματικές ενδείξεις** (απουσία άλλης λογικής εναλλακτικής εξήγησης): Μώλωπες, δυσκολία στο περπάτημα, δυσκολία να καθίσει, πόνος κατά τη διάρκεια της ούρησης, πόνος στη στομαχική και γεννητική περιοχή, κνησμός, αιμορραγία, υγρά ή ευαίσθητα στις ιδιαίτερες περιοχές, σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα (π.χ βλεννόρροια), εφηβική εγκυμοσύνη.

Παιδιά που έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά μπορεί να κάνουν παράπονα για σωματικές διαταραχές όπως πονοκεφάλους και στομαχόπονους, οι οποίες δεν οφείλονται σε οργανικά αίτια. Πρόκειται για εσωτερίκευση του τραύματος της κακοποίησης (Ζαχαροπούλου, Νικολαντωνάκη, 2004)

Εκτός από τις σωματικές ενδείξεις, τα παιδιά μπορεί να παρουσιάσουν συμπεριφορές, που υποδηλώνουν σεξουαλική κακοποίηση. Οι παρακάτω ενδείξεις αναφέρονται με επιφύλαξη και πρέπει να αξιολογούνται σε συνδυασμό και με άλλες πληροφορίες, δεδομένα κι ευρήματα.

**Ενδείξεις στη συμπεριφορά των παιδιών**, που μπορεί να υποδηλώνουν σεξουαλική κακοποίηση είναι:

- Η παλινδρόμηση σε συμπεριφορές μικρότερης ηλικίας π.χ. πιπίλισμα του δακτύλου, δάγκωμα νυχιών, νυχτερινή ενούρηση ή εγκόπριση
- Το τραύλισμα, η εμφάνιση κάποιου τικ

- Η ξαφνική αύξηση ή μείωση της όρεξης. Στην περίπτωση της βουλιμίας, το παιδί παίρνει βάρος για να "κρύψει" το σώμα του (Ζαχαροπούλου & Νικολαντωνάκη, 2004 & [www.mentoras.org](http://www.mentoras.org) )
- Ο υπερβολικός φόβος χωρίς να υπάρχει προφανής λόγος. Φόβος του παιδιού να βγει από το σπίτι ή το δωμάτιο. Φόβος για συγκεκριμένα άτομα και τοποθεσίες
- Ο έντονος φόβος και η άρνηση για αλλαγή πάνας (Σαλπιστής,2014)
- Ο φόβος του παιδιού να πάει στο κρεβάτι, οι εφιάλτες, οι νυχτερινοί τρόμοι (Γιωτάκος & Πρεκατέ, 2005)
- Η ανικανότητα του παιδιού να εμπιστευθεί, η συστολή, η μυστικοπάθεια, η απομόνωση.
- Η απομάκρυνση από γονείς και φίλους
- Η Κατάθλιψη
- Η ασυνήθιστη σεξουαλική επίγνωση ή συμπεριφορά (Παναγοπούλου, 2007). Η ακατάλληλη σεξουαλική δραστηριότητα. Τα σεξουαλικά κακοποιημένα παιδιά μπορεί να προσπαθήσουν να δείξουν τι τους συνέβη με το να κάνουν σε άλλα παιδιά αυτό που βίωσαν εκείνα. Ζωγραφιές που επιδεικνύουν σεξουαλική επιθετικότητα, γνώση λέξεων για τα μέρη του σώματος που χρησιμοποιούν μόνο ενήλικες αποτελούν επίσης ενδείξεις
- Ο υπερβολικός αυνανισμός (Σαλπιστής,2014)

- Η επιθετικότητα, ο θυμός, η εχθρικότητα. Το κακοποιημένο παιδί στρέφει το θυμό και την οργή του σε άλλα πρόσωπα καθώς συνήθως φοβάται να τα εκφράσει στο δράστη
- Το αίσθημα ντροπής για το σώμα του. Δεν θέλει να αλλάζει τα ρούχα του μπροστά σε άλλους. Μπορεί επίσης να εκφράσει και αντίθετη συμπεριφορά αγγίζοντας παιδιά κι ενήλικες με ανάρμοστο τρόπο.
- Οι δηλώσεις πως το σώμα του είναι βρώμικο ή έχει κάποια βλάβη (Σαλπιστής,2014)
- Το υπερβολικό πλύσιμο ή η αδιαφορία για την υγιεινή του (Νικολαΐδης, 2014). Η παραμέληση της υγιεινής του σώματος, αποτελεί αποτέλεσμα της απώλειας εκτίμησης του εαυτού, της αυτο-υποτίμησης (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1998)
- Το αίσθημα ενοχής. Αναλαμβάνει λαθεμένα την ευθύνη της πράξης του δράστη. Αισθάνεται ότι φταίει εκείνο, κάτι που συχνά φροντίζει να του επιβεβαιώσει και ο θύτης
- Οι ασαφείς και ατελείς δηλώσεις ή οι υπαινιγμοί του παιδιού για κακοποίηση. Η ασυνήθιστη ή απρόσμενη απάντηση του παιδιού, όταν το ρωτάμε αν το έχει αγγίξει κανείς (Γιωτάκος & Πρεκατέ, 2005)
- Τα προβλήματα στο σχολείο. Η άρνηση να πάει στο σχολείο και κάποιες φορές η πτώση της σχολικής επίδοσης. Η άρνηση αλλαγής ρούχων για το μάθημα της γυμναστικής, η άρνηση να συμμετέχει σε εκδρομές και σε ομαδικές δραστηριότητες με άλλα παιδιά

- Η αυτοκαταστροφική συμπεριφορά ως συνέπεια της ντροπής και της ενοχής που αισθάνεται το παιδί
- Η εμμονή για ένα καινούριο μεγαλύτερο "φίλο" και η ξαφνική κατοχή αδικαιολόγητων δώρων και χρημάτων
- Η ανάληψη γονεϊκού ρόλου στο σπίτι, εφόσον πρόκειται για θύμα αιμομιξίας (Γιωτάκος & Πρεκατέ, 2005)
- Οι αυτοτραυματισμοί, η αυτοκτονική συμπεριφορά, η κατάχρηση ουσιών, οι παραβατικές πράξεις ή η τάση εγκατάλειψης του σπιτιού, όταν πρόκειται για εφήβους

**Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων που κακοποιούν σεξουαλικά τα παιδιά/εφήβους;**

Συνήθως είναι άτομα του οικογενειακού, φιλικού και κοινωνικού περιβάλλοντος του παιδιού. Προέρχονται από οποιοδήποτε επάγγελμα, οποιαδήποτε κοινωνικοοικονομική τάξη, οποιαδήποτε εθνικότητα και θρησκεία.

Πρόκειται για άτομα με κυριαρχική συμπεριφορά, πιθανόν στερημένα και κακοποιημένα στην παιδική τους ηλικία, συναισθηματικά, σωματικά ή σεξουαλικά. Πολλές φορές οι δράστες της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης είναι πολυθυματοποιημένοι.

Στη μεγάλη πλειοψηφία τους είναι άντρες, ενώ το ποσοστό γυναικών θυτών εμφανίζεται μειωμένο, με πιο συχνή τη περίπτωση της γυναίκας - συνενόχου κυρίως σε περιπτώσεις αιμομιξίας (Ζαχαροπούλου & Νικολαντωνάκη, 2004).

Λόγω της ανάγκης τους για κυριαρχία κι επιβολή, οι θύτες αναπτύσσουν σχέση εξουσίας με τα παιδιά και με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζουν τη σιωπή τους (Σαλπιστής, 2014). Συχνά αυτοπαρουσιάζονται σαν οικογενειακοί φίλοι, δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον και φροντίδα για τα παιδιά, είναι ευγενικοί και πολύ ελκυστικοί σε αυτά. Αν ανήκουν στο οικογενειακό ή φιλικό περιβάλλον, μπορεί να προσφερθούν για τη φύλαξη παιδιών.

Φροντίζουν να βρίσκονται επαγγελματικά ή εθελοντικά σε χώρους που έχουν άμεση σχέση με το παιδί. Βρίσκουν διάφορους τρόπους για να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των παιδιών αφιερώνοντας χρόνο και ενέργεια σε αυτό το σκοπό. Επίσης τους ασκούν πολλές και μεγάλες πιέσεις για να μη φανερώσουν την κακοποίηση. Σε περίπτωση που εκείνα προσπαθήσουν να ξεφύγουν από τη σεξουαλική σχέση οι θύτες τα απειλούν με βία ή απόσυρση της αγάπης τους (Γιωτάκος & Πρεκατέ 2005).

Ορισμένοι θύτες κάνοντας εκλογικεύσεις, πείθουν τους εαυτούς τους ότι δεν κάνουν κακό στο παιδί και αποφεύγουν την ανάληψη ευθύνης για τις πράξεις τους (Κυπραίου, 2014)

Κάποιες φορές οι δράστες μπορεί να είναι άγνωστα πρόσωπα.

Για ποιους λόγους τα παιδιά που έχουν γίνει θύματα σεξουαλικής κακοποίησης δεν μιλάνε συνήθως γι' αυτό;

Αρχικά ο δράστης αναπτύσσει μια μη σεξουαλική σχέση με τα παιδιά προκειμένου να κερδίσει την εμπιστοσύνη τους και την εμπιστοσύνη της οικογένειάς τους (Αθανασοπούλου, 2013).

- Το παιδιά μπορεί να αισθάνονται κολακευμένα από την προσοχή του δράστη, ιδιαίτερα αν είναι ένα άτομο αγαπητό και αποδεκτό από την οικογένειά τους (Αθανασοπούλου, 2013)
- Επίσης, αισθάνονται μπερδεμένα όταν κακοποιούνται από κάποιον που εμπιστεύονται και πολύ συχνά δεν κατανοούν τη φύση των σεξουαλικών "παιχνιδιών" στα οποία τα εμπλέκουν οι δράστες (Αθανασοπούλου, 2013)
- Στη νηπιακή ηλικία λόγω του εγωκεντρισμού αισθάνονται ότι είναι τα ίδια υπεύθυνα γι' αυτό που τους συνέβη (Ζαχαροπούλου & Νικολαντωνάκη, 2004)
- Στη σχολική ηλικία, που αναπτύσσουν αίσθημα ντροπής-αιδούς, φοβούνται ότι θα κατηγορηθούν γι' αυτό που τους συνέβη (Αθανασοπούλου, 2013)
- Φοβούνται ότι δεν θα τα πιστέψουν ή δε θα τα προστατέψουν (Ζαχαροπούλου & Νικολαντωνάκη, 2004)
- Κυρίως φοβούνται τι θα τους συμβεί εάν αποκαλύψουν την κακοποίηση, επειδή πολύ συχνά οι δράστες απειλούν ότι θα κάνουν κακό στα ίδια ή στην οικογένειά τους/ τους φίλους τους ή και στα κατοικίδια τους

- Αν το θύμα είναι έφηβος, ο δράστης συχνά το απειλεί ότι θα το κατηγορήσει ότι τον προκάλεσε
- Το παιδί μπορεί να απωθήσει ψυχικά την εμπειρία, την οποία ίσως επαναφέρει στο μέλλον με κάποια αφορμή, π.χ ψυχοθεραπεία (Αθανασοπούλου, 2013)

### Ποιες είναι οι συνέπειες της σεξουαλικής κακοποίησης;

Οι συνέπειες της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης συνδέονται και αντανακλούν αρχικά τις σωματικές ενδείξεις και τις ενδείξεις συμπεριφοράς. Εξαρτώνται από τον τύπο της κακοποίησης, την διάρκεια, την έκταση της, την ηλικία κατά την οποία άρχισε, την ταυτότητα του δράστη, τις αντιδράσεις των άλλων στην αποκάλυψη της και φυσικά την προσωπικότητα του παιδιού, που θα ορίσει τις αντιδράσεις και τον τρόπο με τον οποίο θα βιώσει και θα διαχειριστεί την κακοποίηση και τα τραύματά του (Ζαχαροπούλου, Νικολαντωνάκη, 2004 οπ. αναφ. στο Wallance, 2002).

Συνέπειες της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης είναι (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1998· Αθανασοπούλου, 2013· Ζαχαροπούλου & Νικολαντωνάκη, 2004· Νικολαΐδης, 2014· Σαλπιστής, 2014):

- Η διαταραχή του μετατραυματικού στρες, το οποίο μπορεί να εκδηλωθεί με συνεχή αναβίωση της τραυματικής εμπειρίας, επίμονη αποφυγή ερεθισμάτων που συνδέονται με αυτή ή μόνιμη αίσθηση απειλής
- Η χαμηλή αυτοεκτίμηση, ειδικά αν το παιδί δεν μπει σε διαδικασία θεραπείας

- Η δυσπιστία του παιδιού απέναντι στους ενήλικες, επειδή θεωρεί ότι δεν μπορούν να το προστατέψουν
- Η σύγχυση ανάμεσα στην αγάπη, τη φροντίδα, τη μύηση και τη σεξουαλικότητα, όταν στο αίτημα τρυφερότητας που προβάλλει το παιδί, ο ενήλικας ανταποδίδει με σεξουαλική απάντηση. Οι ερωτοποιημένες φαντασιώσεις του παιδιού για τον ενήλικα -που είναι απόλυτα φυσιολογικές για την μετάβαση του παιδιού από το οιδιπόδειο σύμπλεγμα προς την ενηλικίωση, εισορμούν στην πραγματικότητα, και γίνονται μέρος της
- Η διαστρεβλωμένη αντίληψη για τη σεξουαλικότητα, αντίληψη των ανθρώπινων σχέσεων μέσα από το πλαίσιο θύτης - θύμα
- Το άγχος / η κατάθλιψη
- Οι διαταραχές συγκέντρωσης - προσοχής
- Το αίσθημα απομόνωσης
- Ο στιγματισμός

Μακροπρόθεσμα η σεξουαλική κακοποίηση δημιουργεί στα θύματα προβλήματα σεξουαλικής προσαρμογής, αστάθεια κι έλλειψη ικανοποίησης στις διαπροσωπικές σχέσεις και σε αρκετές περιπτώσεις ψυχικές διαταραχές, που οδηγούν σε απόπειρες αυτοκτονίας και χρήση ουσιών .

## Πρόληψη και προστασία

Η πρόληψη και η προστασία των παιδιών είναι ευθύνη των ενηλίκων. Παρακάτω αναφέρονται οδηγίες, οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς να προφυλάξουν τα παιδιά από τη σεξουαλική κακοποίηση

Οι γονείς πρέπει να γνωρίζουν ότι:

- Κατά την πρώιμη παιδική ηλικία μπορούμε να διδάξουμε στο παιδί το όνομα των γεννητικών οργάνων, όπως του διδάσκουμε τα παιδικά ονόματα για τα άλλα μέρη του σώματος. Με αυτό το τρόπο τα παιδιά μαθαίνουν ότι ενώ τα γεννητικά όργανα είναι μια ιδιωτική περιοχή που προστατεύουμε, δεν είναι τόσο ιδιωτική ώστε να μη μιλάμε γι' αυτή ( Αμερικάνικη Ακαδημία Παιδιατρικής, 2014)
- Απαντάμε ειλικρινά σε ερωτήματα του παιδιού σχετικά με την σεξουαλικότητα
- Μαθαίνουμε στο παιδί ότι έχει δικαίωμα να αρνηθεί, όταν δεν θέλει να κάνει ή να δεχθεί κάτι (φιλί, χάδι, γαργάλημα). Του μαθαίνουμε ότι έχει δικαίωμα να πει "όχι" όταν κάποια συμπεριφορά το ενοχλεί. Εξίσου σημαντικό είναι να μάθουμε στο παιδί να σέβεται και το δικαίωμα των άλλων ανθρώπων να αρνηθούν αγγίγματα και να διαφυλάξουν την ιδιωτικότητα του σώματός τους (Αμερικάνικη Ακαδημία Παιδιατρικής, 2014)
- Ζητάμε συγγνώμη από το παιδί για μια λανθασμένη συμπεριφορά μας, ώστε να καταλάβει ότι και οι μεγάλοι κάνουν λάθη

- Δημιουργούμε σχέση εμπιστοσύνης με το παιδί, ώστε να μας εκμυστηρευτεί κάτι, ακόμα κι αν αισθάνεται "συν- ένοχο". Το ακούμε με υπομονή και δεν το κριτικάρουμε
- Προσέχουμε αν το παιδί μας δεν κάνει παρέα με άλλα παιδιά. Τα παιδιά που δεν κάνουν παρέα και δεν παίζουν με άλλα παιδιά φαίνονται μόνα στο πλήθος και αποτελούν εύκολο στόχο (Γιωτάκος & Πρεκατέ 2005)
- Φροντίζουμε ώστε το παιδί να έχει πάντα ένα κύκλο φίλων σε βόλτες ή απογευματινές δραστηριότητες (Γιωτάκος & Πρεκατέ, 2005)
- Φροντίζουμε να παρακολουθούμε σχολικές κι εξωσχολικές δραστηριότητες του παιδιού και να περνάμε χρόνο μαζί του. Τα παιδιά που επιλέγονται για θύματα είναι αυτά που δε φαίνονται δεμένα με τους γονείς τους (Γιωτάκος & Πρεκατέ, 2005)
- Ενθαρρύνουμε το παιδί να επιλέξει ενήλικες τους οποίους μπορεί να εμπιστευτεί και που είναι πρόθυμοι να το ακούσουν και να το βοηθήσουν. Μόνο ένας από τους ενήλικες αυτούς μπορεί να ανήκει στον οικογενειακό - συγγενικό κύκλο του παιδιού (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2014)
- Παρατηρούμε τη συμπεριφορά του παιδιού. Οπουδήποτε αλλαγή στη συμπεριφορά του πρέπει να μας επιστήσει την προσοχή
- Φροντίζουμε να συγκεντρώσουμε πληροφορίες για τον/την μπίμπι σίτερ του παιδιού μας, ζητάμε συστάσεις, ρωτάμε το παιδί πως αισθάνεται γι'αυτό το άτομο (Γιωτάκος & Πρεκατέ, 2005)

- Δίνουμε σημασία αν το παιδί προσπαθεί να επικοινωνήσει μαζί μας αλλά σταματάει όταν μπαίνει άλλο άτομο στο δωμάτιο (Γιωτάκος & Πρεκατέ, 2005)
- Σε περίπτωση που το παιδί φοβάται ή αποστρέφεται κάποιον ελέγχουμε τους λόγους
- Δεν αφήνουμε το παιδί με κάποιον που δεν γνωρίζουμε καλά για πολλές ώρες
- Δεν αφήνουμε το παιδί μόνο με κάποιον για τον οποίο έχουμε επιφυλάξεις
- Μαθαίνουμε στο παιδιά τη διαφορά ανάμεσα στο καλό και το κακό μυστικό. Κακό μυστικό είναι οποιοδήποτε μυστικό το κάνει να αισθάνεται φόβο, στεναχώρια, άγχος ή το μπερδεύει. Γι' αυτό το λόγο δεν πρέπει να το κρατά για τον εαυτό του αλλά να το αποκαλύπτει σε κάποιον ενήλικα που εμπιστεύεται.
- Του μαθαίνουμε να μην ακολουθεί αγνώστους και να αποφεύγει να πλησιάζει ανθρώπους, που του απευθύνονται από αυτοκίνητο (Παναγοπούλου, 2007)
- Του μαθαίνουμε να τρέχει μακριά αν κάποιος το κάνει να φοβηθεί. Σε περίπτωση που δεχθεί επίθεση, να μη διστάσει να ζητήσει βοήθεια
- Διδάσκουμε στο παιδί τον κανόνα των εσωρούχων ([http://www.underwearrule.org/default\\_gr1.asp](http://www.underwearrule.org/default_gr1.asp))
- Προμηθευόμαστε εκπαιδευτικές ταινίες και βιβλία που εξηγούν στο παιδί με κατάλληλο τρόπο, ανάλογα με την ηλικία του, τι είναι η σεξουαλική κακοποίηση και πως μπορεί να προφυλαχθεί από αυτή
- Δεν το αφήνουμε να "σερφάρι" στο διαδίκτυο χωρίς διακριτική επίβλεψη. Αν δεν γνωρίζουμε τη χρήση του, αφήνουμε εκείνο να μας διδάξει. Παρατηρούμε τα θέματα και τις ιστοσελίδες που επισκέπτεται. Ενημερώνουμε το παιδί για τους

κινδύνους που προκύπτουν από τις ενέργειες των δραστών του ηλεκτρονικού σεξ. Ο υπολογιστής τοποθετείται σε κοινό χώρο κι όχι στο δωμάτιό του παιδιού (Γιωτάκος & Πρεκατέ, 2005).

## Τι πρέπει να ξέρουν τα παιδιά

- Το σώμα μου είναι δικό μου και δεν έχει κανείς δικαίωμα να του κάνει κακό.
- Έχω δικαίωμα να λέω όχι σε πράξεις και συμπεριφορές, που με ενοχλούν ή με μπερδεύουν
- Οι γονείς μου πρέπει πάντα να γνωρίζουν που βρίσκομαι και με ποιον (Παναγοπούλου,2007)
- Δεν ακολουθώ κάποιον που δεν γνωρίζω και δεν πλησιάζω αυτοκίνητα με αγνώστους (Παναγοπούλου,2007)
- Δεν υπάρχει μυστικό που να πρέπει να κρατήσω από τη μαμά, τον μπαμπά ή τη δασκάλα
- Κανένα μυστικό δεν πρέπει να με κάνει να φοβάμαι ή να ντρέπομαι ([www.hamogelo.gr](http://www.hamogelo.gr))
- Υπάρχουν άνθρωποι που μπορώ να εμπιστευτώ και να με βοηθήσουν όπως οι γονείς μου, οι δάσκαλοί μου, το χαμόγελο του παιδιού ([www.hamogelo.gr](http://www.hamogelo.gr))
- Θυμάμαι τον αριθμό 1056 για να ζητήσω βοήθεια ή συμβουλή απ' όπου κι αν βρίσκομαι χωρίς να χρειάζομαι χρήματα

## Πως μπορούν οι εκπαιδευτικοί να προφυλάξουν τα παιδιά

- Να δείχνουν την πρόθεση τους να συμπαρασταθούν στο παιδί σε περίπτωση κακοποίησης (Αθανασοπούλου,2013)
- Να παρατηρούν τη συμπεριφορά του παιδιού παράλληλα με την επίδοσή του
- Να προσέχουν αν το παιδί δεν κάνει παρέα με άλλα παιδιά καθώς όταν φαίνεται μόνο του μέσα στο πλήθος, αποτελεί πιο εύκολο στόχο (Γιωτάκος & Πρεκατέ, 2005)
- Να προσέχουν αν το παιδί δεν θέλει να πάει στην τουαλέτα όταν πάει όλη η τάξη. Ενδέχεται να δείχνει ντροπή και αμηχανία για το σώμα του, κάτι που προκαλεί η θυματοποίηση (Γιωτάκος & Πρεκατέ 2005)
- Να προσέχουν αν το παιδί περνάει πολύ χρόνο με ένα μεγαλύτερο ή μικρότερο παιδί. Αυτό μπορεί να σημαίνει κακοποίηση του μικρότερου παιδιού από το μεγαλύτερο ή ότι ίσως το μεγαλύτερο παιδί δε νιώθει άνετα με τα παιδιά της ηλικίας του, εξισώνοντάς τα με τον ενήλικο που το κακοποιεί (Γιωτάκος & Πρεκατέ 2005)
- Να μην αγνοούν αυτό που θα τους πει το παιδί ακόμα κι αν το θεωρούν υπερβολή ή ψέμα
- Να μην πανικοβληθούν και να μη φοβηθούν σε περίπτωση που υποψιαστούν περιστατικό σεξουαλικής κακοποίησης
- Σε συνεργασία με την διεύθυνση του σχολείου να αποφασίσουν για τις κινήσεις που πρέπει να κάνει το σχολείο (Αθανασοπούλου ,2013)

- Να επικοινωνήσουν με τους γονείς
- Να μην κάνουν κανένα σχόλιο για την ταυτότητα του ύποπτου δράστη (Ελληνική Εταιρεία Μελέτης και Πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, 2006)
- Να επικοινωνήσουν με την εθνική γραμμή για τα παιδιά SOS 1056 για να πάρουν συμβουλές και οδηγίες
- Ενδιαφέρουσες και σημαντικές πληροφορίες και οδηγίες για εκπαιδευτικούς αναφέρονται στο φυλλάδιο "Σεξουαλική κακοποίηση - χρήσιμες πληροφορίες για εκπαιδευτικούς" της Ευαγγελινής Αθανασοπούλου και στο βιβλίο " Οδηγός εκπαιδευτικών και γονέων για την ανίχνευση της παιδικής κακοποίησης" των Βικτώρια Πρεκατέ και Ορέστη Γιωτάκου

### Τι πρέπει να κάνετε όταν υποψιάζεστε σεξουαλική κακοποίηση

- Παραμείνετε ψύχραιμοι, μην αντιδράσετε με έκπληξη, αποστροφή ή αγανάκτηση
- Ακούστε το παιδί προσεκτικά και αποφύγετε να μείνετε τελείως σιωπηλοί
- Ρωτήστε τι συνέβη και με ποιον αλλά μη ρωτήσετε το γιατί
- Μη το διορθώνετε και μην το αμφισβητείτε λέγοντας για παράδειγμα "είσαι σίγουρος/η πως ήταν ο θεός σου/ ο μπαμπάς σου;"
- Αφήστε το να μιλήσει για το πως αισθάνεται και μη το πιέσετε να αποκαλύψει κάποιο συναίσθημα το οποίο δεν είναι έτοιμο να μοιραστεί
- Μη το πιέσετε να δείξει σωματικές του κακώσεις

- Αποφύγετε λέξεις που μπορεί να το τρομάξουν όπως "βιασμός", "κακοποίηση", "αιμομιξία"
- Καθησυχάστε και υποστηρίξτε το παιδί με δηλώσεις όπως " είσαι πολύ γενναίος/γενναία που μου μίλησες γι' αυτό", "θα κάνω οτιδήποτε μπορώ για να σε βοηθήσω"
- Απαντήστε στις ερωτήσεις του απλά και ειλικρινά
- Μη το αμφισβητήσετε. Αν νιώσει ότι δεν το πιστεύετε ίσως δεν προσπαθήσει να ξαναμιλήσει σε κανένα
- Μη προβείτε σε γρήγορα συμπεράσματα
- Πολλές φορές το παιδί μας ζητά να κρατήσουμε το μυστικό του και να μη το πούμε σε κανένα. Δεν πρέπει να του δώσετε τέτοια υπόσχεση. Μπορείτε όμως να του εξηγήσετε ότι θα μοιραστείτε τις πληροφορίες που σας έδωσε μόνο με ανθρώπους που μπορούν να το βοηθήσουν και να το προστατέψουν
- Επικοινωνήστε με κάποιον που μπορεί να σας βοηθήσει: τον παιδίατρο, ένα ψυχολόγο, ένα κοινωνικό λειτουργό, την αστυνομία ή μια από τις τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας, που μπορούν να σας καθοδηγήσουν:
  - Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή για τα Παιδιά SOS (Χαμόγελο του παιδιού) – 1056
  - Εθνική Γραμμή Παιδικής Προστασίας – 1107
  - Ευρωπαϊκή Γραμμή Στήριξης Παιδιών και Εφήβων – (116-111)

- Γραμμή βοήθειας ΥποΣΤΗΡΙΖΩ – 80011 80015
- Γραμμή Μαζί για το Παιδί της Ένωσης «Μαζί για το Παιδί» – 11525
- Γραμμή του Συνηγόρου του Πολίτη για παιδιά – 8001132000
- Υποδιεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος (Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη) – 11012

Κύρια πηγή κατευθύνσεων για την περίπτωση που υποψιαστείτε παιδική σεξουαλική κακοποίηση, αποτελεί ο οδηγός της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης και Πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης *Πρόληψη Παιδικής Κακοποίησης: Οδηγός δράσης και Τεκμηρίωσης* (2006).

## Βιβλιογραφικές Αναφορές

Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, Ε. (1998). *Οδηγός για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης του παιδιού*. Ινστιτούτο Υγείας του παιδιού.

Ανακτήθηκε στις 01/11/2014 από

[http://www.ich-mhsw.gr/sites/all/themes/ich\\_mhsw/img/pdfs/en/15.pdf](http://www.ich-mhsw.gr/sites/all/themes/ich_mhsw/img/pdfs/en/15.pdf)

Αθανασοπούλου, Ε. (2013). Σεξουαλική κακοποίηση - χρήσιμες πληροφορίες για εκπαιδευτικούς. Ανακτήθηκε στις 15/07/2014 από

[http://www.diapolis.auth.gr/diapolis\\_files/drasi6/a9.pdf](http://www.diapolis.auth.gr/diapolis_files/drasi6/a9.pdf)

Γιωτάκος, Ο. & Πρεκατέ, Β. (2005). *Οδηγός εκπαιδευτικών και γονέων για την ανίχνευση της παιδικής κακοποίησης*. Αθήνα: Εκδόσεις ΒΗΤΑ

Ελληνική Εταιρεία Μελέτης και Πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης. (2006).

*Πρόληψη Παιδικής Κακοποίησης: Οδηγός δράσης και Τεκμηρίωσης*. Ανακτήθηκε στις 05/08/2014 από

[http://blogs.sch.gr/kyriakou/files/2011/01/Prolipsi\\_paidikis\\_kakopoiisis\\_egxeiridio.pdf](http://blogs.sch.gr/kyriakou/files/2011/01/Prolipsi_paidikis_kakopoiisis_egxeiridio.pdf)

Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2011). *Οδηγία 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας και την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου*. Ανακτήθηκε στις 25/05/2014 από <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:32011L0093>

Ζαχαροπούλου, Μ. & Νικολαντωνάκη, Ε. (2004). Σεξουαλική κακοποίηση του παιδιού και παιδοφιλία στο διαδίκτυο. Πτυχιακή εργασία. Ηράκλειο: Σχολή Σ.Ε.Υ.Π, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

Κυπραίου, Π. (2014). Οι Ψυχολογικές Διαστάσεις της Παιδοφιλίας. Ανακτήθηκε στις 11/08/2014 από <http://www.psychotherapeia.net.gr/articles-psychologoi-marousi-psychotherapeftes-marousi/paidia-goneis/60-syberifores/27-pedofilia-psychologikes-diastaseis>

Μέντορας. Για την Παιδική Προστασία και Ευημερία. (2014). *Παιδική Σεξουαλική κακοποίηση: Η ενημέρωση σώζει*. Ανακτήθηκε στις 09/08/2014 από <http://www.mentoras.org/PDF/csa.pdf>

Νικολαΐδης, Γ. (2014) Βία κατά ανηλίκων. Ανακτήθηκε στις 20/07/2014 από [http://www.nsph.gr/files/011\\_Ygeias\\_Paidiou/Koinonikh\\_Paidiatrikh\\_tei\\_mathimata/1\\_Bia\\_enantion\\_paidion.pdf](http://www.nsph.gr/files/011_Ygeias_Paidiou/Koinonikh_Paidiatrikh_tei_mathimata/1_Bia_enantion_paidion.pdf)

Παναγοπούλου, Π. (2007). Παιδική κακοποίηση. INTERREG IIIA Ελλάδα - Βουλγαρία. Ανακτήθηκε στις 30/04/2014 από <http://www.experimentalphysiology.gr/UserFiles/Research/child%20abuseLO.pdf>

Παπαδοπούλου, Ε. (2014). Παιδική σεξουαλική κακοποίηση. Ανακτήθηκε στις 20/07/2014 από <http://psychomatters.wordpress.com>

Παπανδρέου Α. Ε. (Παραγωγός). Μαλέα, Ο. (Σκηνοθέτης). (2005). *Λουκουμάδες με μέλι*. [Κινηματογραφική ταινία]. Ελλάδα.

Ποινικός κώδικας, Δεύτερο Βιβλίο, Ειδικό Μέρος, 19ο Κεφάλαιο, Άρθρο 345. Ανακτήθηκε στις 10/08/2014 από [http://www.eayth.gr/misc/pd\\_fek106\\_85.pdf](http://www.eayth.gr/misc/pd_fek106_85.pdf)

Σαλπιστής, Ν. (2014). Σεξουαλική κακοποίηση παιδιών προσχολικής και πρώιμης σχολικής ηλικίας. Ανακτήθηκε στις 05/06/2014 από <http://www.i-psyxologos.gr/sexoualiki-kakopoiisi-paidia/>

Συμβούλιο της Ευρώπης (2014). *Ο κανόνας των εσωρούχων*. Ανακτήθηκε στις 30/05/14 από [http://www.underwearrule.org/default\\_gr1.asp](http://www.underwearrule.org/default_gr1.asp)

Το χαμόγελο του παιδιού.(2014) *ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ: Τι μπορούν να κάνουν γονείς, εκπαιδευτικοί, κοινωνία και παιδιά*. Ανακτήθηκε στις 09/04/2014 από <http://www.hamogelo.gr/4-1/1508/SEXOYALIKH-KAKOPOIISH-Ti-mporoy-n-a-kanoy-n-goneis%E2%80%93ekpoideytikoi%E2%80%93koinonia-koi-poidia->

American Academy of Pediatrics. (2014). *Parent Tips for Preventing and Identifying Child Sexual Abuse*. Ανακτήθηκε στις 03/08/2014 από <http://www.aap.org/en-us/about-the-aap/aap-press-room/news-features-and-safety-tips/Pages/Parent-Tips-for-Preventing-and-Identifying-Child-Sexual-Abuse.aspx>